

УДК 378.22

СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Оксана Алімівна Іващенко

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедра гуманітарних наук та іноземних мов

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

м. Черкаси, Україна

Анотація

У статті проаналізовано наукову літературу з проблеми готовності фахівців до професійної діяльності, розглянуто різні підходи до визначення цього поняття. Автором уточнено сутність поняття «професійна готовність» та представлено структуру професійної готовності майбутніх фахівців ДСНС України до роботи в екстремальних умовах. Встановлено взаємозв'язок між станом професійної готовності спеціаліста та ефективністю його діяльності. Зроблено висновок про можливість ефективного формування професійної готовності під час цілеспрямованого організованого навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: екстремальні умови; компоненти; професійна готовність; структура; фахівці ДСНС України.

Постановка проблеми в контексті сучасної педагогічної науки. В Україні щороку виникають надзвичайні ситуації техногенного, природного та соціального характеру, внаслідок яких гинуть і страждають люди, наносяться величезні збитки державі. Від того, наскільки швидко та оперативно надаватиметься допомога особам, які зазнали впливу небезпечних факторів надзвичайних ситуацій, наскільки своєчасно і професійно спрацюють аварійно-рятувальні підрозділи Державної служби України з надзвичайних ситуацій під час ліквідації наслідків аварій, катастроф, пожеж та інших стихійних лих, залежить здоров'я та життя багатьох тисяч людей. Тому роль рятувальних служб і професійно підготовлених кадрів для них зростає.

Людський чинник у процесі ліквідації та подолання наслідків надзвичайних ситуацій набуває вирішальної ролі. Особливістю професійної діяльності рятувальників є необхідність діяти в незвичайних,

часто досить складних, небезпечних для життя і здоров'я екстремальних ситуаціях. Це зумовлено: гострим дефіцитом часу, що відводиться на виконання операцій; постійним ускладненням рятувальної техніки; обмеженими психофізіологічними можливостями людини. За таких умов важливим є цілеспрямоване формування професійної готовності до діяльності в умовах підвищеного ризику.

Проблема вдосконалення професійної підготовки фахівців оперативно-рятувальних підрозділів є предметом наукових розвідок багатьох науковців, серед яких необхідно виокремити праці вчених М. Козяра, О. Парубка, Т. Ткаченка та інших. Значний внесок до розроблення цієї проблеми внесла О. Бикова, яка займалася питанням готовності офіцерів пожежної охорони до професійної діяльності. Специфіку професійного відбору до оперативно-рятувальної служби протрактовано в дослідженнях В. Бута, В. Вареника, В. Дутова та інших науковців. Шляхам удосконалення морально-психологічної підготовки фахівців присвячено наукові студії М. Фомича, С. Склярова, М. Хвороста, С. Миронця.

Окремі дисертаційні дослідження розглядають різні педагогічні аспекти підготовки фахівців оперативно-рятувальної служби до професійної діяльності. Так, В. Гора займався проблематикою готовності до професійного спілкування майбутніх керівників оперативно-рятувальних служб цивільного захисту в умовах надзвичайних ситуацій; В. Покалюк виокремив педагогічні умови адаптації курсантів до професійної діяльності; А. Капля вивчав організаційно-педагогічні умови соціалізації курсантів у вищому навчальному закладі тощо.

Попри безперечну теоретичну і практичну значущість цих досліджень та їх важливість у вирішенні проблеми підготовки співробітників оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, необхідно констатувати, що розроблення науково обґрунтованої педагогічної системи формування готовності майбутніх фахівців до виконання професійних дій на фоні негативних факторів діяльності є недостатньо вичерпним в сучасній педагогічній теорії і практиці. Усе це призводить до необхідності вдосконалення системи фахової підготовки фахівців, яка б забезпечила оптимізацію процесу навчання в навчальних закладах з метою формування їх професійної готовності.

Мета даної статті – проаналізувати наукову літературу з проблеми професійної готовності, розглянути різні підходи до визначення цього поняття, розкрити його зміст і структурні компоненти.

Методи: аналіз, узагальнення і систематизація науково-теоретичних положень; синтез, класифікація, прогнозування; моделювання; педагогічне спостереження.

Виклад основного матеріалу. Надзвичайні ситуації, що виникають, вимагають оперативного залучення великої кількості фахівців, готових професійно оцінювати їх, бачити перспективи розвитку і забезпечувати їх ліквідацію та подолання наслідків. Професійна діяльність співробітників оперативно-рятувальної служби цивільного захисту протікає в екстремальних умовах і характеризується впливом значної кількості стресогенних факторів. Це висуває підвищені вимоги до рівня професіоналізму рятувальників, їх фізичних, психологічних і особистісних якостей. Одночасно має місце подальше переоснащення аварійно-рятувальних підрозділів країни новою технікою, впровадження нових технологій, що пред'являє більш високі вимоги до підготовки молодих фахівців, які б володіли сучасними способами ведення аварійно-рятувальних робіт і вміли б використовувати передову техніку і технології. Недостатня професійна готовність фахівців до такої діяльності може призвести до неналежного виконання ними службових обов'язків.

Зазначене вище диктує необхідність спеціальної професійної підготовки великої кількості фахівців, готових і здатних негайно включатися в дії з ліквідації та подолання наслідків надзвичайних ситуацій. Професійна підготовка представляється як система взаємопов'язаних дій, спрямованих на підвищення рівня готовності майбутніх фахівців до діяльності в умовах підвищеного ризику.

Ця проблема зумовлює необхідність детального розгляду поняття «професійна готовність», що надасть змогу виявити основні компоненти зазначеного явища. Аналіз наукових досліджень свідчить, що проблема готовності до професійної діяльності висвітлюється в педагогіці, психології, фізіології та інших науках. Різні трактування поняття готовності обумовлені специфікою її предметного змісту в тому чи іншому випадку, теоретичними підходами дослідників, вибором певного аспекту цього явища, а також напрямом аналізу.

Аналіз досліджень науковців встановив, що готовність розглядається як психічний стан особистості або як стійка характеристика особистості, що є результатом підготовки. Психологічні словники визначають даний термін як «стан мобілізації всіх психофізіологічних систем людини, які забезпечують ефективне виконання певних дій» [2]. Педагогічні джерела дають тлумачення загальної готовності – «інтегративна якість особистості», а готовності до екстрених дій – як

«здатність швидкого і дієвого реагування на непередбачені ситуації, що виникають; здатність швидкого включення в ситуації, в нестандартні обставини».

Деякі науковці розуміють готовність як «активно-дієвий стан особистості, що відбиває зміст завдання, яке стоїть перед нею, і умови майбутнього його вирішення, і виступає умовою успішного виконання будь-якої діяльності», інші – розглядають його з функціональної точки зору і трактують як активізацію всіх психічних функцій і рівень працездатності перед початком діяльності.

Проводячи аналіз визначень поняття «професійна готовність», можна зробити висновок про те, що професійна готовність як інтегративна характеристика особистості та суб'єкта діяльності відображає: 1) активно-дієву позицію особистості стосовно майбутньої діяльності; 2) динамічну систему когнітивних характеристик і особливостей особистості, психофізіологічних, психологічних характеристик та індивідуально-психологічних особливостей особистості, яка виступає як фактор успішності професійної діяльності; 3) зрілість потребнісно-мотиваційної, емоційно-вольової та когнітивної сфер особистості.

У професійній готовності фахівця доцільно виділяти дві взаємопов'язані сторони (грані, різновиди): 1) попередню, завчасну, потенційну готовність як професійну підготовленість особистості до відповідної діяльності, що охоплює систему досить стійких, статичних компонентів, психічних утворень – знань, умінь, навичок професійної діяльності, професійно важливих якостей, цінностей особистості, в цілому певний рівень професійно необхідного потенціалу особистості; 2) безпосередню, одномоментну, ситуативну готовність як стан відповідної мобілізованості, функціональної налаштованості психіки фахівця на вирішення конкретних завдань у відповідних обставинах і умовах. Ця сторона професійної готовності фахівця характеризується високою динамічністю, рухливістю і залежністю від ситуативних обставин, стану психічного та фізичного здоров'я фахівця, морально-психологічної атмосфери в колективі, соціальному середовищі [5].

Цілком очевидно, що безпосередня психологічна готовність зумовлена актуалізацією попередньої, недостатній рівень (або відсутність) якої знижує прояв першої. Попередня, потенційна, завчасна психологічна готовність є основою безпосередньої, ситуативної. І тому підготовка спеціаліста виступає як процес формування у нього достатнього для професійної діяльності рівня попередньої готовності його психіки, стійких, статичних компонентів його професійної підготовленості.

З іншого боку, навіть досить добре підготовлений до вирішення професійних завдань фахівець у потрібний момент може виявитися не мобілізованим, не налаштованим на відповідну діяльність, його психічна регуляція професійної поведінки та діяльності, відповідно, може бути не актуалізована. У такому випадку успішне здійснення діяльності буде неможливим або вона виявиться малоефективною.

Як бачимо, професійна готовність фахівця припускає наявність у нього відповідного рівня професійної компетентності, професійної майстерності, а також здатності до саморегуляції, самоналаштування на відповідну діяльність, вміння мобілізувати свій професійний (духовний, особистісний і фізичний) потенціал на вирішення поставлених завдань у відповідних умовах.

Різняться погляди науковців і на визначення структури поняття, що розглядається. В. А. Сластенін розглядав готовність як складний синтез тісно взаємозалежних і взаємообумовлених структурних компонентів: мотиваційного, змістовно-операційного, емоційно-вольового та оцінювального [6].

С. М. Будник у своєму дослідженні подає готовність особистості до вирішення завдань професійної діяльності як єдність та взаємозв'язок таких складників, як мотиваційно-ціннісний, когнітивний та операційно-діяльнісний компоненти. Мотиваційно-ціннісний складник характеризується спрямованістю на виконання професійної діяльності, когнітивний – системою знань та уявлень про особливості професійної діяльності, операційно-діяльнісний – рівнем сформованості вмінь щодо спілкування та управління підлеглими, навичками розв'язання конфліктних ситуацій тощо [3].

Проведені В. Т. Чичикіним теоретичні дослідження дають змогу виокремити в структурі професійної готовності три компоненти, які є інваріантними для будь-якого виду професійної діяльності – інформаційний, операційний і мотиваційний. Вони, відповідно, характеризують знання, способи діяльності та потреби. Кожен із виділених компонентів відіграє свою роль у їх взаємодії. Функцією мотиваційного компонента є активізація проявів інших компонентів (або їх елементів). Функція інформаційного компонента полягає у забезпеченні заходів використання ресурсних можливостей інших компонентів для досягнення цільового результату (дія зі знанням справи). Функція операційного компонента полягає у визначенні відносин між компонентами в процесі реалізації ресурсного потенціалу в просторі та часі [8].

О. В. Тютюнник представив дещо іншу структуру професійної готовності, до якої включив: 1) теоретико-гносеологічний компонент,

що висуває чіткі вимоги до знань майбутнього фахівця; 2) функційно-технологічний, в основі якого лежить практичний аспект діяльності спеціаліста; 3) персонально-квалітативний, зміст якого полягає у розвитку та вдосконаленні професійних якостей фахівця, які б забезпечили ефективну діяльність та стимулювали саморозвиток особистості; 4) мотиваційно-аксіологічний, формування якого забезпечується включенням у професійну діяльність та збудженням протиріччя між наявним і необхідним рівнем готовності до такого виду діяльності, що є рушійною силою професійного становлення спеціаліста [7].

З точки зору О. А. Добрянського, структура готовності містить чотири взаємопов'язані компоненти: мотиваційний, когнітивний, операційно-процесуальний та емоційно-вольовий. Мотиваційну готовність автор представляє як складну систему мотивів, що активізує та спрямовує особистість до професійної діяльності в екстремальних умовах. Когнітивна готовність оцінюється за рівнем розвитку знань, необхідних для успішної професійної діяльності. Операційно-процесуальна готовність визначається сформованістю в особистості практичних навичок і умінь та розвитком психічних пізнавальних процесів, які сприяють результативності професійної діяльності. Емоційно-вольова готовність характеризується здатністю особистості регулювати свої дії в екстремальних умовах професійної діяльності [4].

О. В. Бикова вивчала проблему професійної готовності виходячи із специфіки видів майбутньої діяльності співробітників пожежної служби. Вона вважає, що професійній діяльності спеціалістів пожежної служби властива чотиривекторна спрямованість. Випускники вищих навчальних закладів пожежно-технічного спрямування можуть стати: 1) командирами пожежогасіння; 2) командирами служб державного пожежного нагляду; 3) представниками професорсько-викладацького складу; 4) висококласними представниками службово-прикладних видів спорту. Враховуючи таку специфіку роботи, авторка теоретично обґрунтувала положення щодо доцільності формування готовності майбутнього офіцера до професійної діяльності на основі таких складників: морально-психологічна готовність; командирська готовність; авторитативна готовність; креативна готовність; комунікативна готовність [1].

Аналіз наукової літератури дав змогу зробити висновок про те, що більшість дослідників виокремлює серед компонентів професійної готовності мотиваційний, когнітивний і практичний. Деякі додають до структури готовності оцінювальний та емоційно-вольовий компоненти. Однак ми, беручи до уваги специфіку майбутньої професійної діяльності фахівців оперативно-рятувальних підрозділів Державної

служби України з надзвичайних ситуацій, вважаємо за необхідне розширити структуру поняття «професійна готовність» та додати декілька додаткових компонентів. У рамках нашого дослідження представляється можливим виокремити наступні провідні компоненти професійної готовності особистості до роботи в екстремальних умовах.

1. Мотиваційний – передбачає особистісно-професійну потребу, бажання та прагнення успішно оволодіти необхідними знаннями та навичками та виконати службову задачу на основі наявних знань, умінь, досвіду. Мотиваційний компонент готовності до професійної діяльності визначає вибіркочу спрямованість на професійну діяльність. Цей компонент несе у собі: потребу реалізуватися в обраній професії; прагнення самостійно ставити і досягати мети професійної діяльності; комплекс уявлень про себе як про професіонала, професійну спрямованість особистості, ступінь старанності в діяльності. Базовими основами мотиваційної готовності фахівця є розуміння сенсу своєї професії, позитивне ставлення до неї, необхідний рівень самооцінки і домагань у діяльності. В умовах вищого навчального закладу під час підготовки фахівця мотиваційна готовність до професійної діяльності проявляється в реальній мотиваційній орієнтованості курсантів на професійний та особистісний розвиток і саморозвиток в освітньому процесі.

2. Когнітивний – розуміння свого завдання в загальному задумі професійних дій, чітке знання засобів реалізації, прогноз результатів досягнення мети. Когнітивний компонент у структурі професійної готовності є важливим тому, що поведінка людини детермінована її знаннями. Цей компонент містить певний рівень професійного розвитку пізнавальної сфери особистості фахівця: професійного сприйняття, мислення, уяви, пам'яті, уваги. Фахівець повинен мати ґрунтовні знання про види надзвичайних ситуацій та алгоритми дій під час кожної з них, пожежно-технічне та рятувальне обладнання і алгоритми їх застосування, види пожеж та прогнозування їх розвитку, дію факторів надзвичайних ситуацій на постраждалих, особливості надання першої медичної допомоги. Однак цей компонент є теоретичною площиною, яку необхідно перевести у практичну.

3. Діяльнісний – уміння практично вирішувати професійні завдання, реалізація своєї потенційної професійної та особистісної готовності. Він охоплює професійну майстерність (сукупність професійно важливих якостей, знань, умінь, навичок, звичок професійної поведінки), необхідний рівень розвитку професійно важливих здібностей і вольової підготовленості фахівця, його здатності до саморегуляції поведінки і діяльності.

4. Психологічний – передбачає знання про потенційно загрозливі для життя та здоров'я фактори професійної діяльності, їх вплив

на психіку та поведінку спеціалістів, можливі способи поведінки та саморегуляції під час дії стресових факторів на місці надзвичайних ситуацій різного характеру, методи відновлення після виконання професійних завдань та профілактики «професійного вигорання».

5. Фізичний – фізична спроможність виконувати роботу під впливом стресових факторів, здатність до понаднормової роботи, роботи у задимленому та перегрітому середовищі, у повному бойовому одязі та з важким обладнанням.

6. Управлінський – здатність керувати підрозділом, оцінювати ситуацію на місці надзвичайної ситуації, робити адекватні висновки та на основі аналізу отриманої інформації ухвалювати вірні рішення про план дій та застосування бойової техніки і персоналу, нести відповідальність за свої дії та дії своїх підлеглих.

7. Оцінювальний – має важливе діагностичне та інформативне значення в суб'єктивній оцінці своєї роботи та роботи своїх підлеглих, а також характеризує наявність резервів, що обумовлюють потенційну можливість покращення ефективності своєї діяльності. Це – уміння робити «роботу над помилками», аналізувати власні рішення, поведінку, стан під час виконання завдань, робити висновки та вчитися на власних помилках.

8. Емоційно-вольовий – впевненість в успіху, наснага, почуття відповідальності, концентрація сил на виконанні завдання, відхід від перешкод і сумнівів. Ефективність діяльності рятувальника, його професійна усталеність можливі лише в тому випадку, якщо всі його думки, почуття, емоції спрямовані на досягнення поставлених цілей і завдань. Така спрямованість не створюється сама по собі, а досягається шляхом свідомого регулювання, управління своїми думками, почуттями, тобто супроводжується певними вольовими зусиллями.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у досліджуваному напрямі. Таким чином, підсумовуючи зазначене вище, можна зробити висновок, що професійна готовність є цілісним утворенням, яке має низку структурних компонентів, які взаємопов'язані та взаємозалежні. Дослідженнями і практикою встановлена чітка залежність між станом готовності спеціаліста та ефективністю його діяльності.

Професійна готовність – особистісна та професійно важлива якість особистості, що допомагає молодому спеціалісту успішно виконувати свої обов'язки, правильно використовувати знання, досвід, зберігати самоконтроль і перебудовуватися при появі непередбачених перешкод. Професійна готовність – вирішальна умова швидкої адаптації до умов праці, подальшого професійного вдосконалення та підви-

щення кваліфікації. Професійна готовність містить мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, емоційно-вольовий, оцінювальний, психологічний, фізичний та управлінський компоненти. Достатня розвиненість і вираженість цих компонентів, їх цілісна єдність – показник високого рівня професійної готовності випускника вищого навчального закладу до майбутньої діяльності.

Професійну готовність до вирішення завдань професійної діяльності як своєрідний синтез особистісних, соціальних і діяльнісних компонентів можна ефективно формувати під час цілеспрямовано організованого навчально-виховного процесу за умови відповідної зміни його змісту.

Список використаних джерел

1. *Бикова О. В.* Формування готовності до професійної діяльності майбутніх офіцерів пожежної охорони : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Олена Валентинівна Бикова ; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2001. – 204 с.
2. Большой психологический словарь / [под ред. Б. Г. Мещерякова, В. П. Зинченко]. – СПб. : Прайм-Евразон, 2003. – 672 с.
3. *Будник С. М.* Формування професійної готовності офіцерів-прикордонників до творчого вирішення завдань управлінської діяльності : дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 – «Педагогічна та вікова психологія» / Сергій Михайлович Будник ; Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 2006. – 230 с.
4. *Добрянський О. А.* Формування психологічної готовності слідчих до професійної діяльності в екстремальних умовах : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.09 – «Психологія діяльності в особливих умовах» / Олександр Анатолійович Добрянський ; Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 2012. – 195 с.
5. *Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А.* Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск : Изд-во БГУ, 1976. – 176 с.
6. *Сластенин В. А.* Педагогика: инновационная деятельность / В. А. Сластенин. – М. : Магистр, 1997. – 224 с.
7. *Тютюнник О. В.* Зміст і структура професійної готовності майбутніх соціальних педагогів до профілактики наркотичної залежності серед старшокласників / О. В. Тютюнник // Освіта до-

рослих як фактор розвитку дорослої людини в умовах сучасних соціальних змін : зб. наук. праць. – Черкаси, 2012. – С. 143–150.

8. Чичикин В. Т. Структура и регуляция профессиональной готовности преподавателя физической культуры (методологические аспекты) : учеб. пособие / В. Т. Чичикин. – М. : ГЦОЛИФК, 1992. – 95 с.

References

1. Bykova O. V. Formuvannja ghotovnosti do profesijnoji dijalnosti majbutnikh oficeriv pozhezhnoji okhorony (*Formation of readiness to professional activities of future officers of fire service*) : dys. ... kand. ped. nauk : spec. 13.00.04 – «Teorija i metodyka profesijnoji osvity» / Olena Valentynivna Bykova ; Instytut pedagoghiky i psykholohiji profesijnoji osvity APN Ukrajinjy. – K., 2001. – 204 s. [in Ukrainian]
2. Boljšoj psykholohičeskij slovarj (*Big psychological dictionary*) / [pod red. B. Gh. Meshherjakova, V. P. Zinchenko]. – SPb. : Prajm-Evroznak, 2003. – 672 s. [in Russian]
3. Budnyk S. M. Formuvannja profesijnoji ghotovnosti oficeriv-trykordonnykiv do tvorchogho vyrishennja zavdanj upravljnsjkoi dijalnosti (*Formation of professional readiness of border guard officers to creative solving of management tasks*) : dys. ... kand. psykhol. nauk : spec. 19.00.07 – «Pedagoghichna ta vikova psykholohija» / Serghij Mykhajlovych Budnyk ; Nacionaljna akademija Derzhavnoji trykordonnoji sluzhby Ukrajinjy imeni Boghdana Khmeljnyckogho. – Khmeljnyckyj, 2006. – 230 s. [in Ukrainian]
4. Dobrjanskyj O. A. Formuvannja psykholohičnoji ghotovnosti slidchykh do profesijnoji dijalnosti v ekstremalnykh umovakh (*Formation of psychological reafiness of investigators to professional activities under extreme conditions*) : dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.09 – «Psykhologhija dijalnosti v osoblyvykh umovakh» / Oleksandr Anatolijovych Dobrjanskyj ; Nacionaljna akademija Derzhavnoji trykordonnoji sluzhby Ukrajinjy imeni Boghdana Khmeljnyckogho. – Khmeljnyckyj, 2012. – 195 s. [in Ukrainian]
5. Djjachenko M. Y., Kandybovich L. A. Psikholohičeskie problemy ghotovnosti k dejateljnosti (*Psychological problems of readiness to activities*) / M. Y. Djjachenko, L. A. Kandybovich. – Minsk : Yzd-vo BGhU, 1976. – 176 s. [in Russian]
6. Slastenin V. A. Pedagoghika: innovacionnaja dejateljnostj (*Pedagogics: innovative activities*) / V. A. Slastenin. – M. : Maghistr, 1997. – 224 s. [in Russian]

7. Tjutjunnyk O. V. Zmist i struktura profesijnoji ghotovnosti majbutnikh socialjnykh pedagohghiv do profilaktyky narkotychnoji zalezhnosti sered starshoklasnykiv (*Contents and structure of professional readiness of future social pedagogues to preventing drug addiction in senior pupils*) / O. V. Tjutjunnyk // Osvita doroslykh yak faktor rozvytku dorosloji ljudyiny v umovakh suchasnykh socialjnykh zmin : zb. nauk. pracj. – Cherkasy, 2012. – S. 143–150. [in Ukrainian]
8. Chichikin V. T. Struktura y reghuljacija professionalnoj ghotovnosti prepodavatelja fizicheskoy kuljтуры (metodologhicheskie aspekty) (Structure and regulation of professional readiness of physical training teacher (methodological aspects)) : ucheb. posob. / V. T. Chichikin. – M. : GhCOLYFK, 1992. – 95 s. [in Russian]

Оксана Алимовна Иващенко

кандидат педагогических наук, доцент
кафедра гуманитарных наук и иностранных языков
Черкасский институт пожарной безопасности имени Героев
Чернобыля Национального университета гражданской обороны
Украины
E-mail: catfanya@mail.ru

Иващенко О. А.

СТРУКТУРА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ГОТОВНОСТИ К ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ЭКСТРЕМАЛЬНЫХ УСЛОВИЯХ»

Аннотация

В статье проанализирована научная литература по проблеме готовности специалистов к профессиональной деятельности, рассмотрены разные подходы к определению этого понятия. Автором уточнена суть понятия «профессиональная готовность» и представлена структура профессиональной готовности будущих специалистов ГСЧС Украины к работе в экстремальных условиях. Установлена взаимосвязь между состоянием профессиональной готовности специалиста и эффективностью его деятельности. Сделан вывод о возможности эффективного формирования профессиональной готовности во время целенаправленно организованного учебно-воспитательного процесса в высшем учебном заведении.

Ключевые слова: *компоненты; профессиональная готовность; специалисты ГСЧС Украины; структура; экстремальные условия.*

Oksana Alimivna Ivashchenko

Candidate of pedagogical sciences, associate professor
Associate professor of department of humanitarian sciences and foreign
languages
of Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chornobyl Heroes of
National University of Civil Defense of Ukraine
Cherkasy, Ukraine
E-mail: catfanya@mail.ru

Ivashchenko O.

STRUCTURE OF PROFESSIONAL READINESS TO ACTIVITIES UNDER EXTREME CONDITIONS

Abstract

The article is devoted to the problem of improvement of training of future specialists of State Emergency Service of Ukraine at higher educational establishments. This problem is considered actual for a lot of emergencies occur in Ukraine every year. Many people are killed and injured, the losses are significant. It stresses that the success of any rescue operation depends on many factors, the most important of them is a rescuer, his readiness to deal and cope with any type of emergency. Scientific literature on the problem of readiness of specialists to professional activities is analyzed in the article. Different approaches to defining this notion are considered. The author made the notion «professional readiness» more accurate and pointed out two main types of readiness – potential and immediate. Peculiarities of professional activities of specialists of fire-rescue service are touched upon. It is emphasized that hazardous, life-threatening conditions make rescuers' work complicated, unpredictable and extremely stressful. The importance and necessity of formation of professional readiness for handling mental and psychological challenges is proved. The author presented the structure of professional readiness of future specialists of State Emergency Service of Ukraine to activities under extreme conditions. It includes eight components: physical, psychological, emotional-volitional, managerial, motivational, practical, cognitive and estimating. Interrelation between the level of professional readiness and the effectiveness of specialist's activities is established. The conclusion is made about the possibility of effective formation of professional readiness at higher educational establishments by means of purposefully organized educational process.

Key words: *components; extreme conditions; professional readiness; specialists of SES of Ukraine; structure.*